

การบัญญัติศัพท์ภาษาไทย

สมชัย บวรภักดิ์*

บัญญัติ ก. ตราหรือกำหนดขึ้นไว้เป็นข้อบังคับ เช่น บัญญัติศัพท์ บัญญัติกฎหมาย. (ป.ปญตติ). (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์; ๒๕๔๖. หน้า ๖๑๕).

Coin vt. ประดิษฐ์ (คำ), บัญญัติ (ศัพท์); **coinage** n. การบัญญัติศัพท์, การสร้างคำ, คำหรือวลีที่สร้างหรือบัญญัติขึ้น. (สอ เสถบุตร. New Model English - Thai Dictionary. กรุงเทพฯ : บริษัท พริมา พับลิชชิ่ง จำกัด; ๒๕๔๘, หน้า ๑๔๕).

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ราชบัณฑิตยสถานได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การบัญญัติศัพท์และการจัดทำพจนานุกรมเฉพาะสาขาวิชา” ซึ่งมีวิทยากรบุคลากรวิชาการของราชบัณฑิตยสถาน ๗ ท่านเป็นผู้อภิปราย (รูปที่ ๑). ผู้เขียนได้เข้าร่วมประชุมในฐานะประธานกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์แพทย์ และจัดทำพจนานุกรมศัพท์สิ่งแวดล้อม จึงขออนุญาตมาเล่าสู่กันฟังสำหรับผู้อ่านที่ไม่มีโอกาสร่วมประชุม และเสนอข้อคิดเห็นประกอบ.

การประชุมครั้งนี้ขอประกาศว่าประสบความสำเร็จมาก. การบรรยายโดยศาสตราจารย์ ดร.ณัชชา พันธุ์เจริญ และรองศาสตราจารย์ ดร.สมศีล ฉนวนวงศ์ สมาชิกจากสำนักศิลปกรรมราชบัณฑิตยสถานทั้งสองท่าน ได้รับการต้อนรับจากผู้ฟังเต็มร้อย เป็นจุดเด่นของการประชุมครั้งนี้ จึงนำเสียดายสำหรับผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมการประชุม; โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกราชบัณฑิตยสถานที่มีบทบาทโดยตรงได้มาร่วมประชุมกันน้อยมาก น้อยกว่านักวิชาการที่มาจากสถาบันภายนอก. ผู้เขียนต้องบังอาจขอล่าอ้างด้วยความภูมิใจ (ด้วยอึดใจ) ที่ถูกอ้างผลงาน ๒ เรื่อง (ศัพท์ซ้ำซ้อนที่ควรแก้ไขปรับปรุงระหว่างศัพท์แพทยศาสตร์กับศัพท์เภสัชศาสตร์และศัพท์แพทยศาสตร์กับศัพท์จิตวิทยา) ในคำกล่าวเปิดการประชุมโดยนายกราชบัณฑิตยสถาน.

ผู้เขียนสนใจเรื่องการใช้ศัพท์ภาษาไทยในการเรียบเรียงเอกสารวิชาการภาษาไทยมานานกว่า ๕๐ ปี ด้วยอุดมการณ์ที่ได้ถูกอบรมสั่งสอนจากศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ปฐมบรรณาธิการสารศิริราช. ในทางศัพท์แพทยศาสตร์ ท่านอาจารย์หม่อวยเป็นผู้บุกเบิกนำการใช้ภาษาไทยอย่างแข็งขัน.

*สำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน

ในช่วงแรกท่านได้รับผู้เขียนเข้าไปเป็นผู้ช่วย ต่อมาจึงถ่ายทอดให้ผู้เขียนรับช่วงหน้าที่บรรณาธิการสารคดีราช เมื่อท่านเกษียณอายุราชการใน พ.ศ. ๒๕๑๒. ผู้เขียนได้สืบทอดเจตนารมณ์ของท่านอาจารย์ในการใช้ศัพท์ภาษาไทยแทนการพึ่งพาศัพท์ภาษาอังกฤษในเอกสารภาษาไทย ด้วยความหวังว่าคนไทยจะได้มีศัพท์วิชาการภาษาไทย (ข้อนี้ น่าจะตรงกับหัวข้อย่อย ‘จุดประสงค์ของการบัญญัติศัพท์ภาษาไทย’ ในการประชุมครั้งนี้ แต่จับความไม่ได้ว่ามีผู้แสดงความเห็นในเรื่องนี้โดยตรงหรือไม่). จุดประสงค์ของการบัญญัติศัพท์เป็นภาษาไทยของท่านอาจารย์หม่อวย และที่ผู้เขียนได้สืบทอดต่อมาก็คือเพื่อให้คนไทยได้ใช้ภาษาไทยอย่างเต็มภาคภูมิ สมลัญชาติ. ผู้เขียนอ้างเสมอว่าความนิยมการเขียน**ทับศัพท์ภาษาฝรั่ง**ให้เป็นภาษาไทยนั้น เป็นการกระทำของผู้ที่ชอบความสะดวกและง่าย ไม่ต้องใช้สมองคิดมาก. สำหรับท่านอาจารย์หม่อวยได้สั่งสอนผู้เขียนให้เขียนทับศัพท์ก็ต่อเมื่อจำเป็นบัญญัติไม่ได้แล้ว. การใช้ภาษาบาลีและสันสกฤตมาช่วยบัญญัติศัพท์เมื่อขาดคำไทยก็ไม่ใช่เรื่องผิดหรือไม่เหมาะสม เพราะศัพท์ภาษาอังกฤษเองก็อาศัยภาษาละตินและภาษากรีกมากมาย และศัพท์ภาษาไทยปัจจุบันก็มาจากภาษาบาลีหรือสันสกฤตไม่ใช่น้อย เช่น คำ**บัญญัติ**และ**ศัพท์**ก็มาจากภาษาบาลี แต่หากจะต้องอาศัยคำภาษาบาลีหรือสันสกฤต ก็ขออภัยว่าต้องเลี่ยงการผสมคำ

ต่างสัญชาติ (ลูกครึ่ง) หรือถ้าจำเป็นจริง ๆ ก็ใช้วิธีสมาสให้ถูกต้องตามหลักภาษา เช่น วิทยาการระบอบ ไม่ใช่ระบอดวิทยา. ความจริงคนไทยปัจจุบันเกือบทั้งหมดก็มีชื่อเป็นภาษาแขกกันอยู่แล้ว ยิ่งกว่านั้นคนไทยกำลังใช้ชื่อภาษาอังกฤษมากขึ้น จนแยกลักษณะคนไทยผมแดงผมสีต่าง ๆ ไม่ออกว่าเป็นคนไทยหรือฝรั่งอั้งม้อกันแน่. ดังนั้นอย่าไปตั้งข้อรังเกียจภาษาบาลีและสันสกฤตเลย.

ในปัจจุบัน ศัพท์บัญญัติภาษาไทยจากภาษาต่างประเทศไม่ว่าโดยการบัญญัติหรือทับศัพท์ก็ตาม หากได้แปลงลัญชาติเป็นไทยแล้วก็ควรถือว่าเป็นภาษาไทยเหมือนคนสัญชาติไทยเกือบครึ่งประเทศขณะนี้ เช่น คลอรีน ออกซิเจน ไนโตรเจน ก็ใช้เป็นคำไทยไปแล้ว.

สุดท้ายนี้ ขอวิงวอนสำหรับผู้ที่รักความเป็นคนไทย โปรดช่วยกันอนุรักษ์ความเป็นคนไทยโดยการใช้เลขไทยในบทความภาษาไทยด้วย.

เอกสารแนะนำ

๑. กนกวรรณ คล้ายพงษ์, สมชัย บวรกิตติ. อนาคตของภาษาไทย. สารคดีราช ๒๕๔๐; ๔๕:๕๑๓-๔.
๒. สมชัย บวรกิตติ, ก้องเกียรติ ภูมย์กันทรการ. บทบรรณาธิการ: ภาษาไทยของคนไทย? ธรรมศาสตร์เวชสาร ๒๕๕๑; ๘:๑๐๐.